

Archeologienota

Ichtegem, Torhoutbaan 62

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel
Archeologienota Ichtegem, Torhoutbaan 62. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur
Camille Krug

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2024-0426

Plaats en datum
Evergem, 25 april 2024

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 2788
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	<i>Administratieve gegevens .....</i>	<i>1</i>
1.2	<i>Juridisch kader en onderzoektraject .....</i>	<i>3</i>
1.3	<i>Aanleiding .....</i>	<i>3</i>
1.4	<i>Huidige situatie en geplande werken .....</i>	<i>4</i>
1.4.1	<i>Huidige situatie .....</i>	<i>4</i>
1.4.2	<i>Geplande werken en bodemingrepen .....</i>	<i>6</i>
1.5	<i>Randvoorwaarden .....</i>	<i>8</i>
2	Bureauonderzoek	9
2.1	<i>Werkwijze en strategie .....</i>	<i>9</i>
2.1.1	<i>Onderzoeksdoelstelling.....</i>	<i>9</i>
2.1.2	<i>Onderzoeksvragen .....</i>	<i>9</i>
2.1.3	<i>Methoden en technieken .....</i>	<i>9</i>
2.2	<i>Assessment .....</i>	<i>11</i>
2.2.1	<i>Landschappelijk kader.....</i>	<i>11</i>
2.2.2	<i>Historisch kader.....</i>	<i>15</i>
2.2.3	<i>Cartografische bronnen .....</i>	<i>16</i>
2.2.4	<i>Orthofotografische bronnen .....</i>	<i>19</i>
2.2.5	<i>Archeologisch kader .....</i>	<i>20</i>
2.3	<i>Synthese onderzoeksresultaten .....</i>	<i>26</i>
2.3.1	<i>Datering en interpretatie onderzoeksterrein .....</i>	<i>26</i>
2.3.2	<i>Archeologische verwachting .....</i>	<i>26</i>
2.3.3	<i>Syntheseplan .....</i>	<i>26</i>
2.4	<i>Besluit .....</i>	<i>28</i>
2.4.1	<i>Potentieel op kennisvermeerdering.....</i>	<i>28</i>
2.4.2	<i>Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....</i>	<i>28</i>
3	Samenvatting	29
4	Lijsten	30
4.1	<i>Figurenlijst .....</i>	<i>30</i>
4.2	<i>Plannenlijst .....</i>	<i>30</i>
4.3	<i>Tabellenlijst.....</i>	<i>30</i>
5	Bibliografie.....	31

1 Beschrijvend gedeelte

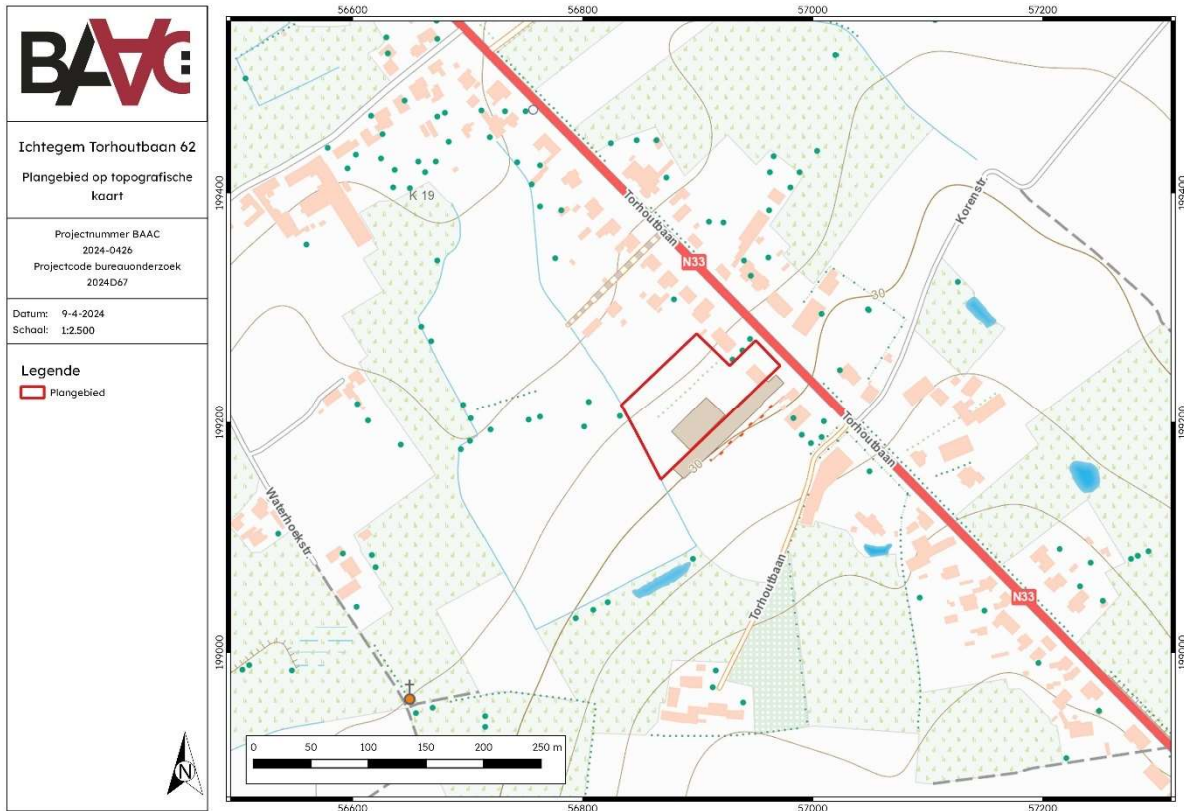
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Ichtegem, Torhoutbaan 62		
Ligging	Torhoutbaan 62, gemeente Ichtegem, provincie West-Vlaanderen		
Kadaster	Ichtegem, Afdeling 1, Sectie B, Percelen 881l, 881v, 881t, 881y, 881r, 881z		
Coördinaten	Noordwest:	x: 56833,50	y: 199277,64
	Noordoost:	x: 56971,59	y: 199277,64
	Zuidwest:	x: 56833,50	y: 199150,17
	Zuidoost:	x: 56971,59	y: 199150,17
Oppervlakte plangebied	8.123 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	2.725 m ²		
Kartering gewestplan	Woongebied met landelijk karakter, landschappelijk waardevolle gebieden		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2024-0426		
Bureauonderzoek	Projectcode	2024D67	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba (OE/ERK/Archeoloog/2015/00020)	
	Betrokken actoren	Camille Krug (archeoloog)	
	Betrokken derden	N.v.t.	

Alle in dit document gebruikte plannen zijn afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹ of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen², tenzij anders vermeld.

¹ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

² DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2024 – geografisch

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 09.04.2024)

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 09.04.2024)

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwe verharding met bijhorende groenzone gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Ichtegem, Torhoutbaan 62* bedraagt 8.123 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van 2.725 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te

verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermde onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in woongebied met landelijk karakter en landschappelijk waardevolle gebieden ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen, waarop de vergunning betrekking heeft 8.123 m² bedraagt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 1.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied is momenteel in twee zones verdeeld. Twee derde van het terrein wordt ingenomen door gebouwen en verhardingen, die in gebruik zijn als parking. Deze zone bevindt zich in het zuidoostelijke deel van het terrein. Het verharde deel is door een hek gescheiden van het onbebouwd stuk grond dat zich ten noordwesten ervan bevindt. Dit deel fungeert momenteel als akkerland. De landbouwgrond bevindt zich ongeveer 1 m dieper dan de verharde zone (Figuur 2). Het is niet duidelijk in hoeverre de bebouwing en verharding de bodem verstoord zou hebben.

Ter hoogte van dit noordelijk landbouwgebied worden de bodemversturende werken gepland. Hier zijn twee controleboringen gezet om de diepte van het natuurlijke niveau in te schatten.

De noordoostelijke boring (B1) heeft een bruine, kleiige bouwvoor van ca. 45 cm (Figuur 2). De zuidwestelijke boring (B2) toont aan dat de bruine, kleiige teelaarde op die locatie een dikte heeft van ca. 55 cm (Figuur 1). In beide boringen ligt de bouwvoor meteen op de moederbodem. Deze C-horizont is geel en zandig.

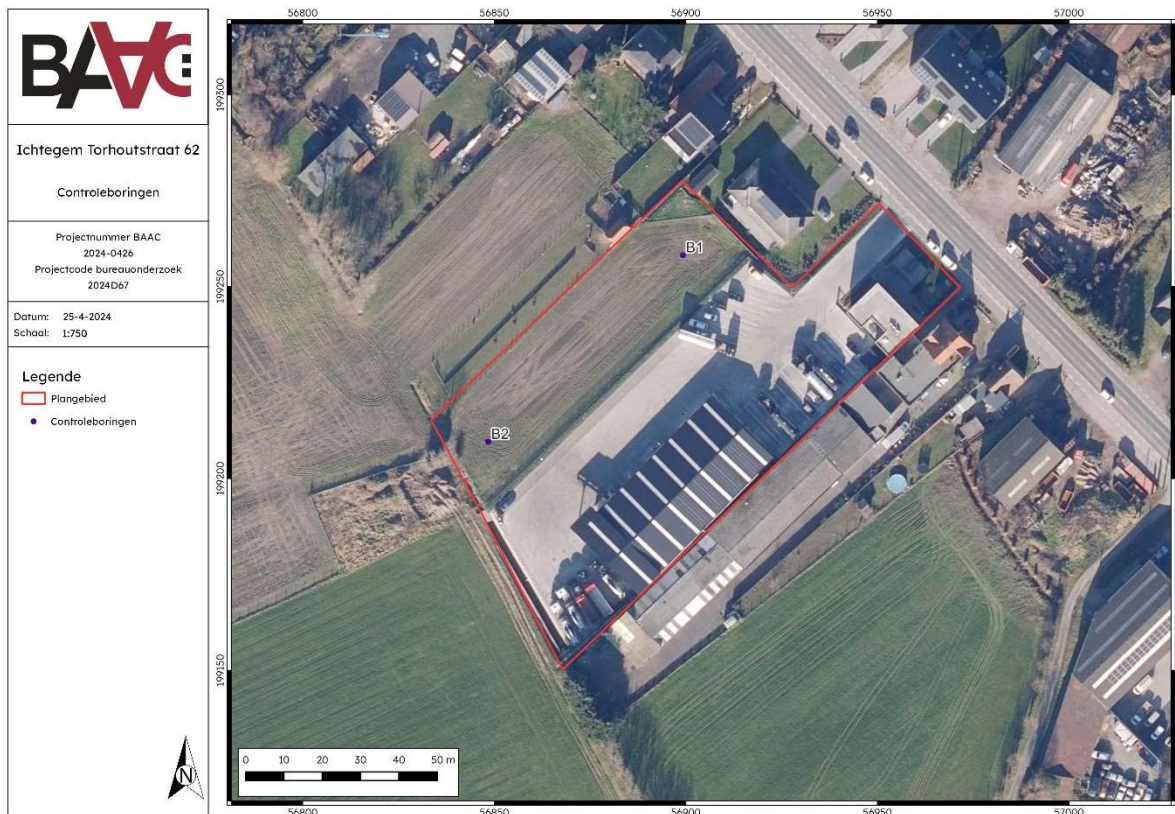

Figuur 1: Controleboring 2

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022

Figuur 2: Controleboring 1 en aanwijzing ophoging binnen het plangebied

Plan 3: Plangebied op meest recente orthofotomozaïek met aanduiding controleboringen (digitaal; 1:1; 10.04.2024)

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

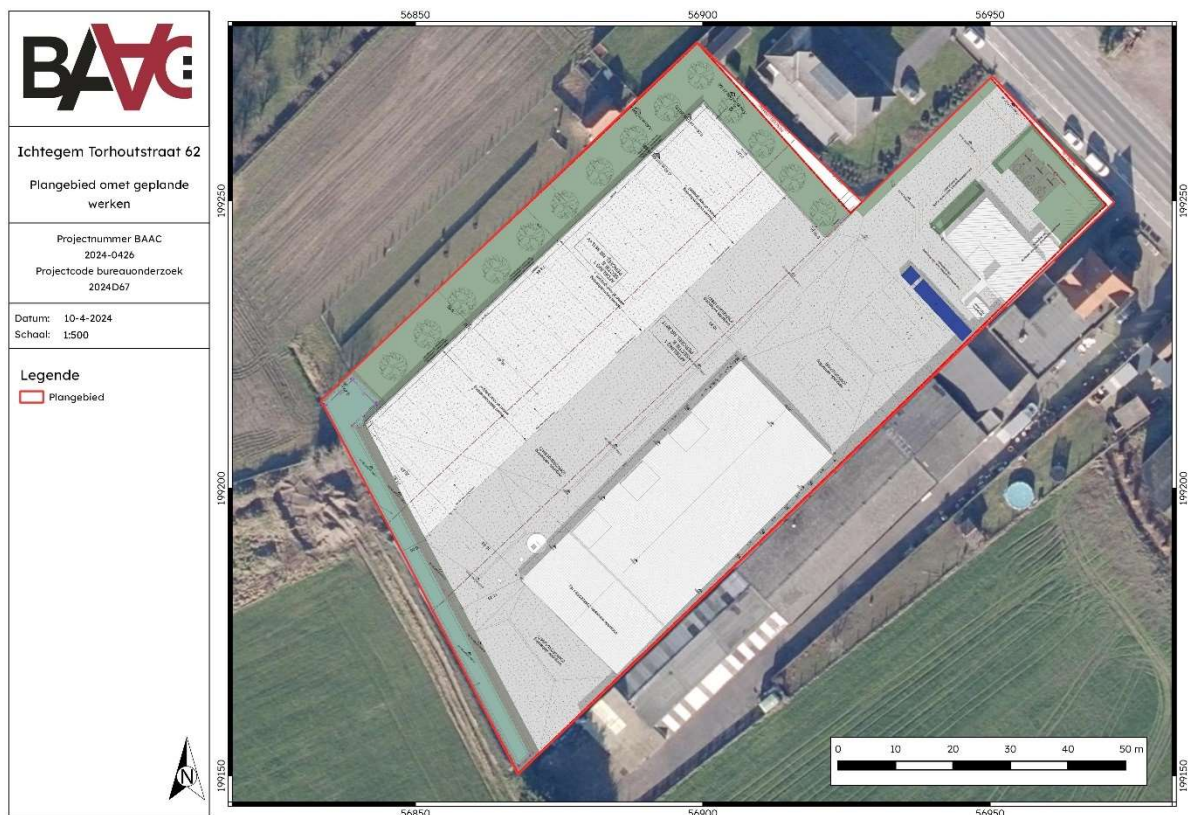
Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein een verharding met bijhorende groenzone. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden mogelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

Op het onbebouwd deel van het plangebied wordt de bestaande verharding uitgebreid. Hiervoor wordt de teelaarde weggegraven tot een diepte van 0,2 m over een oppervlakte van ongeveer 2.845 m². Na deze afgraving wordt de bodem opgehoogd met een pakket van 1,1 tot 1,2 m. De nieuwe geplande verharding komt daarbovenop en zal tot een diepte van 0,63 m reiken. Deze bevindt zich dus volledig in de ophoging en reikt niet tot in het originele bodemarchief.

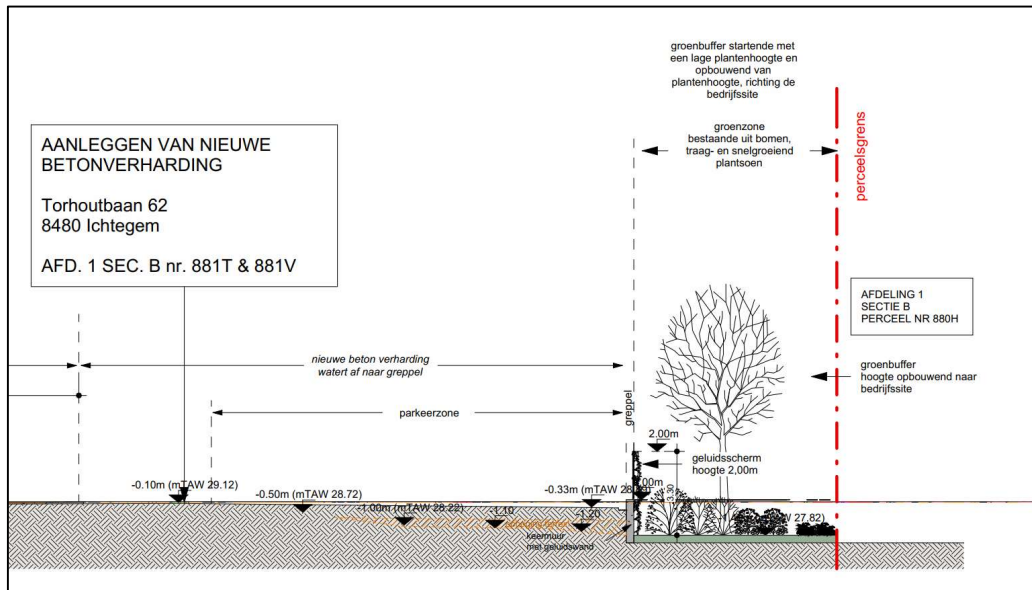
Ten noorden van de nieuwe verharding wordt een groenzone aangelegd met een breedte van 8 m. Deze loopt verder tegen de oostelijke grens van het plangebied, hier kent deze een breedte van 6 m. Het totale oppervlakte van de groenzone bedraagt 925 m². De bodem zal ter hoogte van de groenzone niet opgehoogd worden. Doordat enkel planten en bomen aangeplant worden zal de impact op de bodem hier zeer beperkt zijn, tot maximaal 0,3 m diep.

Tussen beide zones wordt een keermuur geïnstalleerd met een breedte van ca. 0,2 m. Deze zal tot op dezelfde diepte als de groenzone reiken, op max. 0,3 m diep.

Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting⁴ op orthofoto (digitaal; 1:1; 09.04.2024)

⁴ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

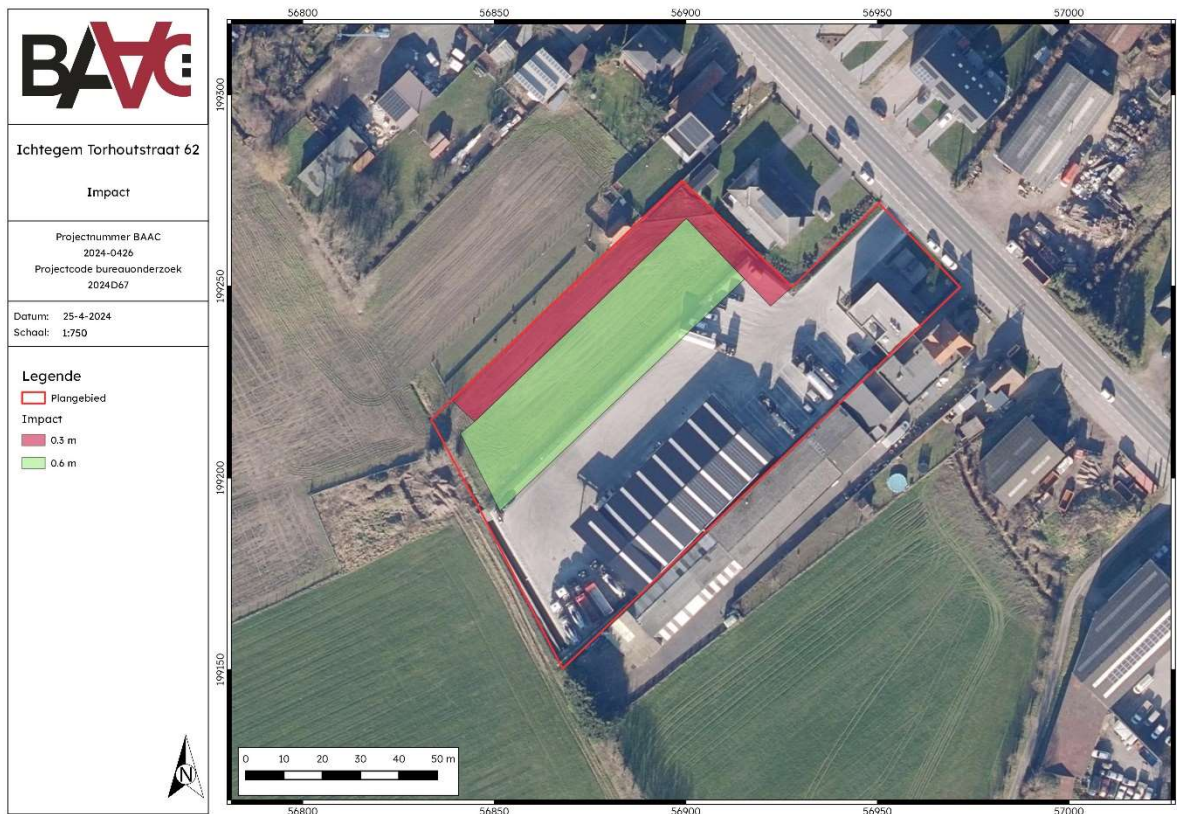
Figuur 3: Doorsnede van de toekomstige inplanting⁵

Impactanalyse

Bij deze impactanalyse dient rekening gehouden te worden met een buffer van 30 cm bovenop de geplande ingreep. Het is namelijk waarschijnlijk dat de ondergrond onmiddellijk onder de geplande werken eveneens in enige mate geroerd zal worden bij de uitvoering van deze werken door impact van werfverkeer, weersinvloed, drukverschillen, verschil in waterhuishouding en dergelijke meer.

INGREEP	DIEPTE (zonder buffer)	OPPERVLAKTE
Verharding	0,6 m (binnen ophoging)	1.950 m ²
Groenzone	0,3 m	895 m ²
Afgraving onder ophoging	0,2 m	2.845 m ²

⁵ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

Plan 5: Impact van de geplande werken op de bodem (digitaal; 1:1; 10.04.2024)

1.5 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten, afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen⁶ of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen⁷, tenzij anders vermeld.

---

⁶ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

⁷ DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2023 – geografisch

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Digitaal hoogtemodel
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal (afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen⁸). Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart⁹
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart
-
- Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.¹⁰
- Stafkaart van 1944

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

⁸ GEOPUNT VLAANDEREN 2023 – administratief, historisch, orthofotografisch

⁹ CAI 2023

¹⁰ CARTESIUS 2023

2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

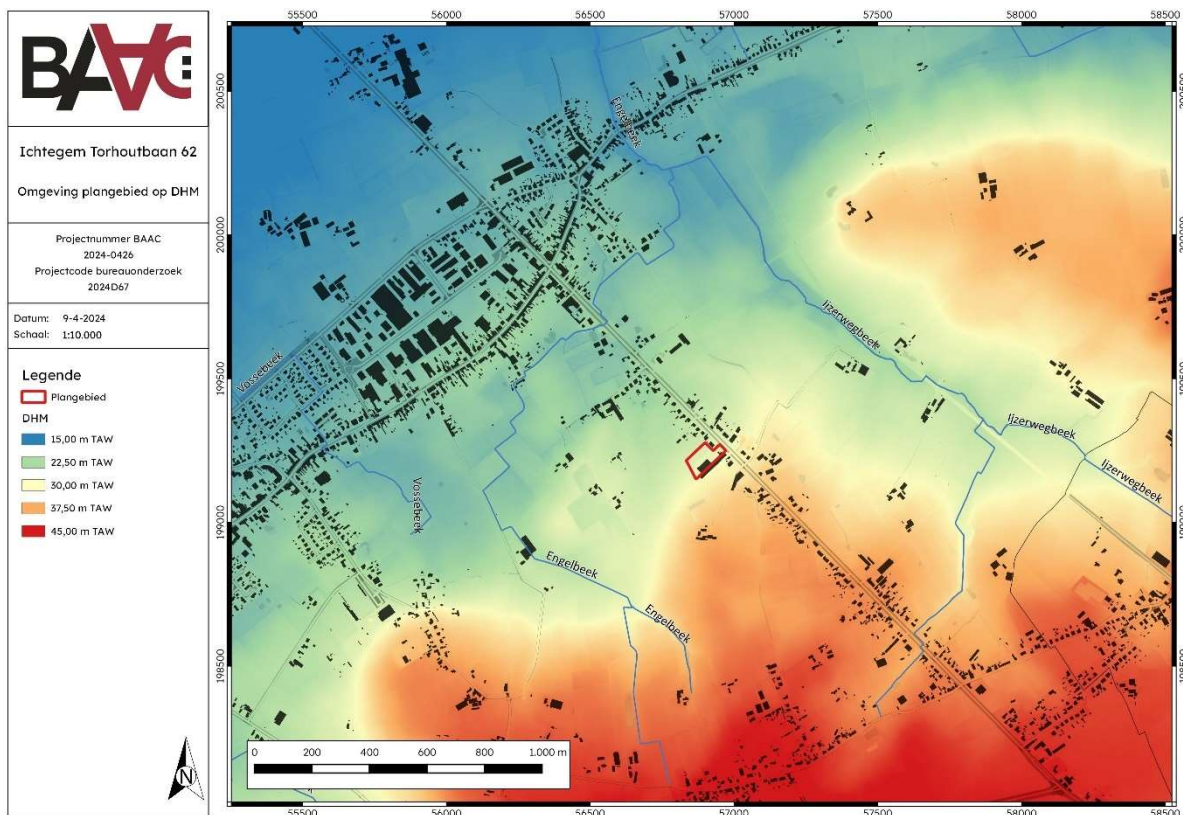
2.2.1 Landschappelijk kader

Topografische situering

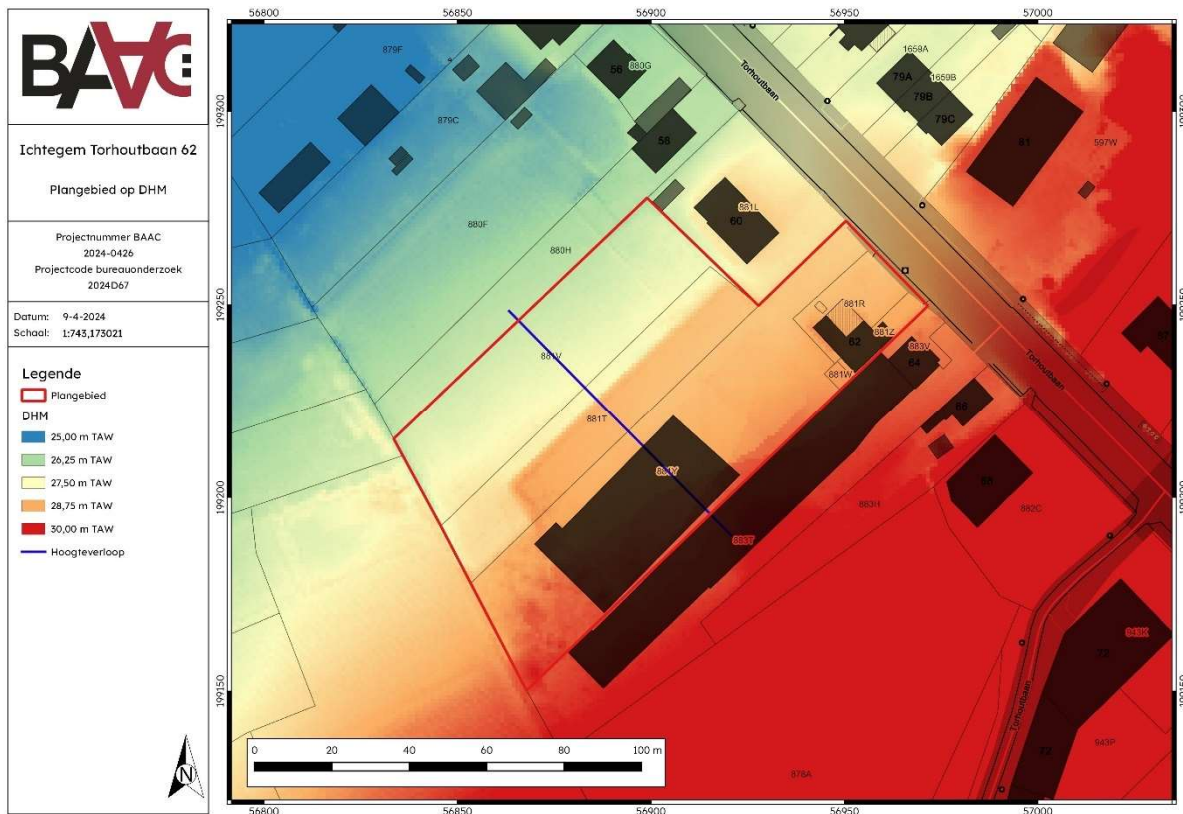
De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1 en Plan 2. Het plangebied is gelegen aan de Torhoutbaan. Het centrum van Ichtegem bevindt zich ten noordwesten van het onderzoeksterrein. Het terrein ligt in landelijk gebied.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen + 5 m en + 40 m TAW. Het plangebied zelf ligt op de overgang tussen + 26,5 m en + 29,5 m + TAW. Binnen het plangebied zelf is een sterk hoogteverschil op te merken tussen het akkerland en de bebouwde zone.

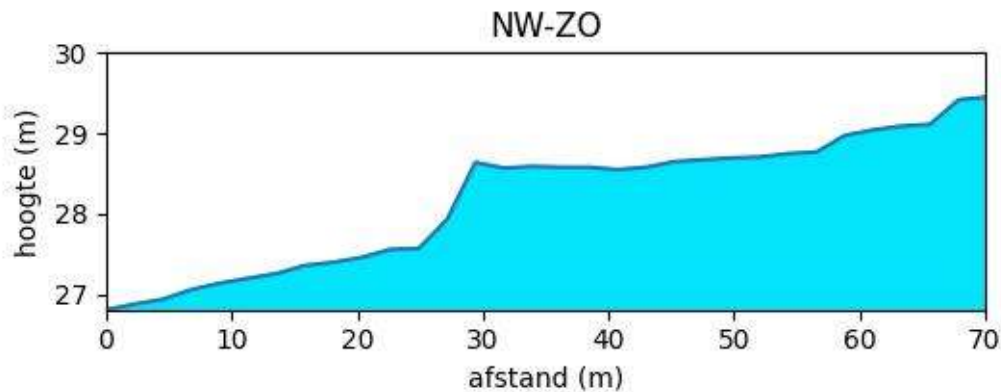
Het plangebied bevindt zich centraal tussen de IJzerwegbeek en de Engelbeek. Beide beken vloeien samen ten noorden van het terrein.

Plan 6: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 09.04.2024)

Plan 7: Plangebied en hoogteverloop op het DHM (digitaal; 1:1; 09.04.2024)

Figuur 4: Hoogteverloop terrein van noordwest naar zuidoost

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich ter hoogte van de cuesta van Hertsberge. De cuesta is ontwikkeld in de zanden van Vlierzele ten gevolge van de grotere erosieweerstand van bevroren zanden onder de periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijden.¹¹

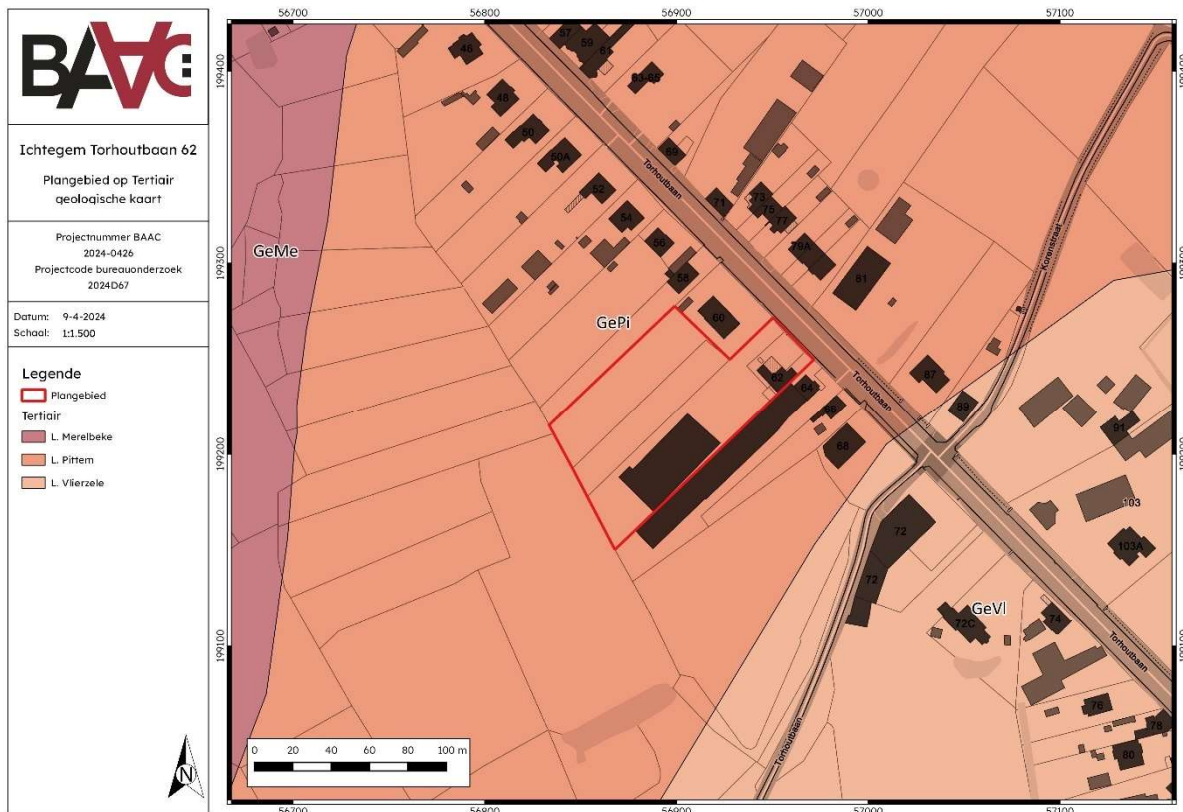
¹¹ DE MOOR & MOSTAERT 1993

Paleogeen en neogeen (tertiair)

Het projectgebied is gelegen in het lid van Pittem (Formatie van Gentbrugge) (Plan 9). De formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling kleiige siltige en zandige mariene afzettingen. Het Lid van Pittem bestaat uit een afwisseling van dunne laagjes kleiig zand, grof silt en glauconiethoudend kleiig siltig fijn zand. Een sterke bioturbatie komt voor in de Laminae. In het sediment komen vaak getijdengeulen voor en zijn afgezet in de intertidale zone. Plaatselijk komen zandbanken met opalcement voor. De afzettingen zijn afgezet in het vroeg-eoceen. In deze periode heerste er een uiterst warm klimaat en was de Vlaamse Zandstreek geheel overspoeld door de zee. Op de zeebodem werden dikke kleipakketten afgezet, met aan de basis vulkanische assen die afkomstig zijn van de vulkanen die in het begin van het eoceen actief waren in het Deense kustgebied.

Quartaair

De beschrijving van de verschillende lithologische eenheden hieronder gebeurt van boven naar onder, of van jong naar oud. Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 is het plangebied gekarteerd als **Type 1**, ondiep tertiair substraat met een pakket quartaire afzettingen dat minder dan 1,25 m dik is.

Plan 8: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 09.04.2024)

Plan 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 09.04.2024)

Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als **w-SdG2** en **OB**.

- **OB:** Bebouwde gronden.
- **w-SdG2:** Dit is een matig natte lemige zandbodem met verbrokkelde humus of/en ijzer B horizont. De bouwvoor van deze gronden is iets dikker en humeuzer dan bij de matig droge Podzolen op lemig zand. Hij is soms gevlekt met resten van de E horizont en brokjes podzol B. De podzol B is 20-40 cm dik en zwak verhit. De wintergrondwaterstand rijkt tot in het onderste gedeelte van de Podzol B, zodat de roestverschijnselen die tussen 40 en 60 cm beginnen in veel gevallen moeilijk waarneembaar zijn. In de golvende gebieden komt veelal een tertiair substraat voor.

Plan 10: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 09.04.2024)

2.2.2 Historisch kader

Tijdens de Romeinse tijd wordt het huidige Ichtegem doorkruist door de *Brugse Heirweg*. Deze wordt ter hoogte van het huidige Ichtegem omringd door verschillende bewoningssites.

De eerste aanwijzing van Ichtegem als dorp dateert wellicht uit de 7^e-8^e eeuw. De parochie van Ichtegem is dan waarschijnlijk als Frankische kolonie gesticht bovenop een Romeinse hoeve. Daarvoor wijzen archeologische vondsten wel op de aanwezigheid van bewoning. Al vanaf 1179 is de schrijfwijze van het dorp “Ichtegem”.

Vanaf de volle en late middeleeuwen groeien het aantal omwalde hoeves en kasteelsites. Ook een grafelijk kasteel (van Wijndale) heeft een deel van het domein in Ichtegem. De Zandmolen, te zien op de historische kaarten is vermeld vanaf 1549. Twee kapellen worden verwoest tijdens de beeldenstorm vanaf 1566. In die periode ontvolkt de streek. Pas na 1585 neemt de bevolking weer stilletjes aan toe.

De grote wegen zoals de Torhoutbaan worden aangelegd tussen 1764 en 1777. Dit valt samen met een economische bloeiperiode. De wegen worden aangelegd met het oog op houtverkoop uit het *Wijnendalebos*. In het gehucht De Engel was een tolbareel aanwezig

In de twintigste eeuw hebben beide wereldoorlogen een grote invloed op het dorp. Vanaf 1975 ontstaat de fusiegemeente Ichtegem, bestaande uit Ichtegem, Eernegem en Bekegem.

2.2.3 Cartografische bronnen

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart (Plan 11) is te zien dat het plangebied zich ter hoogte van kreupelhout of lage begroeiing bevindt. Tegen de noordoostelijke grens ligt een weg die overeen komt met de huidige Torhoutsebaan. De weg is aan weerszijden begrensd door loofbomen. Rondom de lage begroeiing is akkerland te herkennen.

Het centrum van Ichtegem ligt ten westen van het plangebied en het gehucht *Den Grooten Enghel* ligt ten noordwesten ervan.

Vandermaelen (1846-1854)

Ter hoogte van het plangebied wordt op de Vandermaelenkaart (Plan 12) centraal bos afgebeeld. De rest van het terrein is ingenomen door landbouwgrond. Net als op de Ferrariskaart is de weg ten noordoosten van het onderzoeksterrein aanwezig. Een tweede weg met een noordoost-zuidwest oriëntatie is eveneens te zien. Deze komt overeen met een huidige aftakking van de Torhoutbaan.

Op 230 m ten zuidwesten van het plangebied is een molen, de *Zandmolen* aanwezig. Een sloot *Jugel* genaamd ligt op 680 m ten westen van het onderzoeksterrein.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Op de Atlas der Buurtwegen (Plan 13) is de situatie zeer gelijkaardig aan de Vandermaelenkaart. Twee boerderijen worden op deze kaart bij naam genoemd. *La ferme de la veuve* ten noordoosten en *la ferme Pollentier* ten zuidoosten.

Popp (1842-1879)

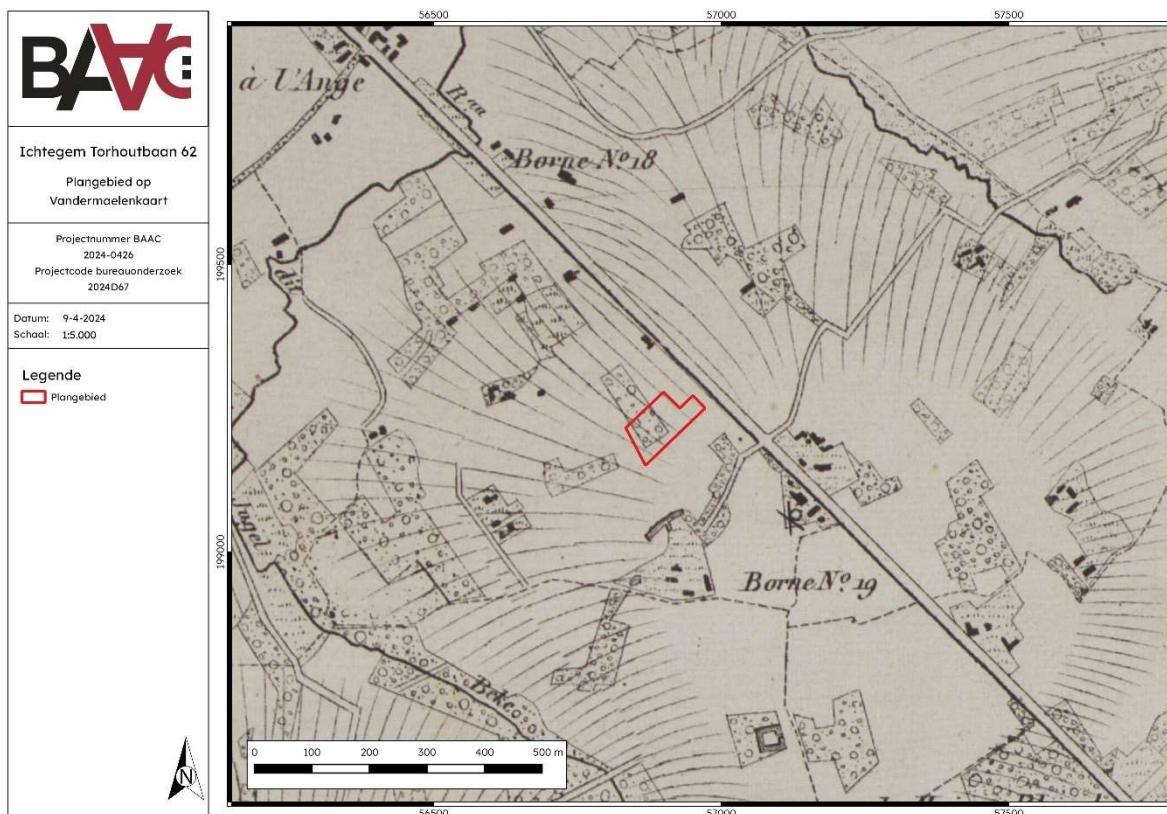
De Poppkaarten (Plan 14) beelden ter hoogte van het plangebied dezelfde situatie uit als op de Atlas der Buurtwegen. Een sloot is afgebeeld parallel aan de huidige Torhoutsebaan. De straat krijgt op deze kaart voor het eerst de naam Torhoutsebaan.

Stafkaart kaart van 1944

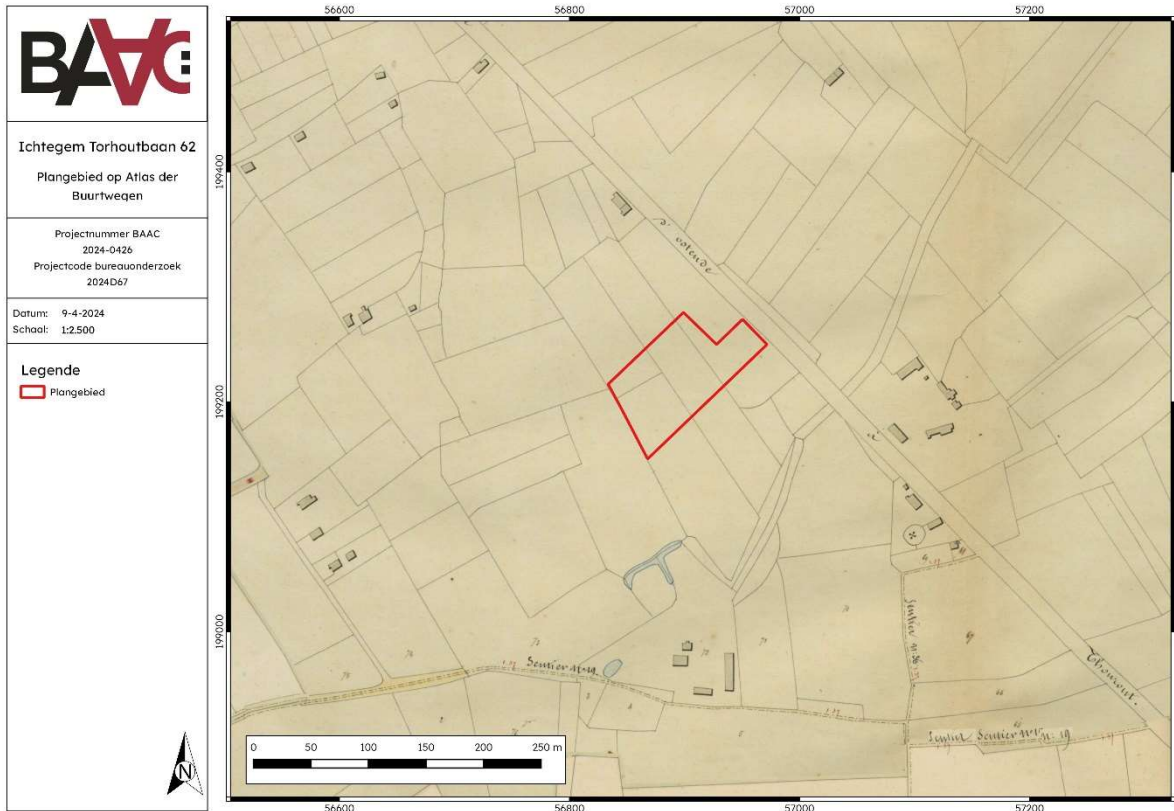
Op de stafkaart kaart van 1944 wordt voor het eerst een gebouw ter hoogte van het plangebied afgebeeld, op het deel dat tegenwoordig volledig als akkerland in gebruik is. Op 160 m ten noordoosten van het plangebied is een spoorweg aanwezig. Deze is niet meer te zien op huidige kaarten.

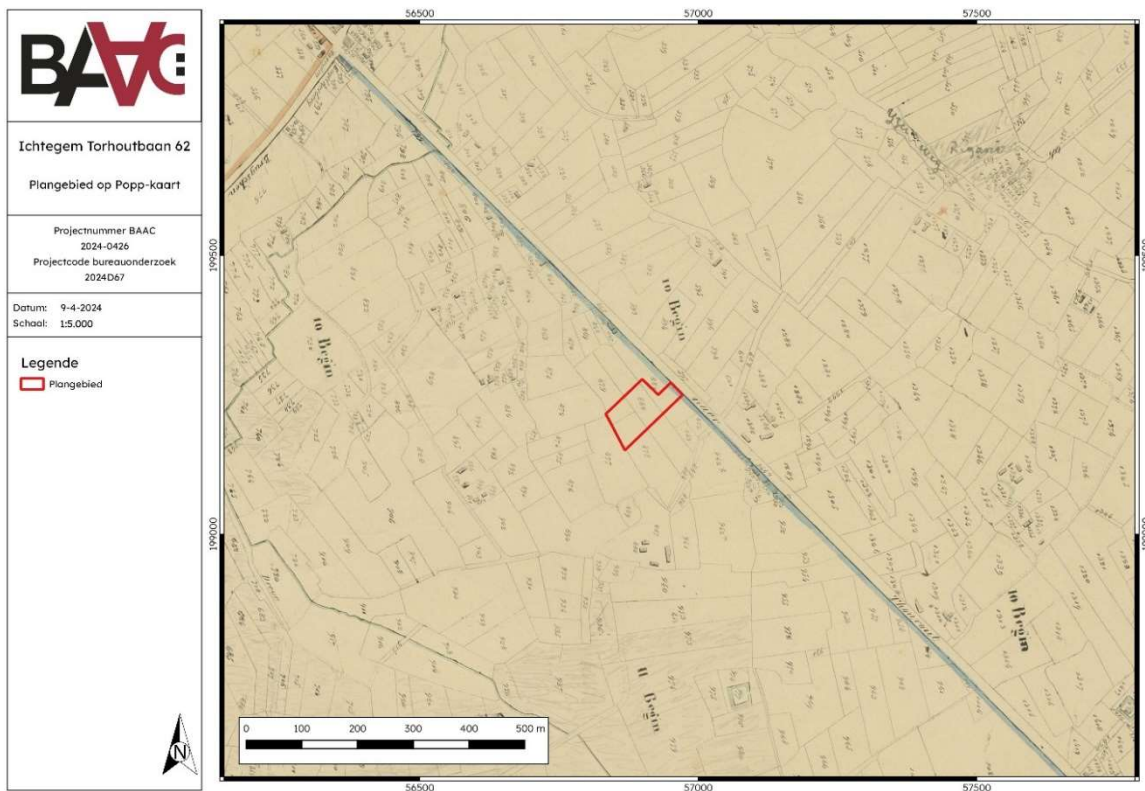
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 09.04.2024)

Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 09.04.2024)

Plan 13: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 09.04.2024)

Plan 14: Plangebied op de Poppkaart (analoog; 1:1.250-1:7.500; 09.04.2024)

Plan 15: Stafkaart van 1944 (analoog; 1:250; 09.04.2024)

2.2.4 Orthofotografische bronnen

Op de orthofoto van 1969-1979 is te zien dat de bebouwing ter hoogte van het plangebied is vermeerderd en grotendeels overeenkomt met de locatie van de huidige bebouwing. Het deel van het terrein dat tegenwoordig door akkerland wordt ingenomen is op deze orthofoto volledig onbebouwd, in tegenstelling tot de stafkaart van 1944.

Plan 16: Plangebied op de orthofoto van 1969-1979 (analoog; 1:1; 09.04.2024)

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de Torhoutbaan 62 zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 17).¹² Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 1):

¹² CAI 2023

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.¹³

ID 74653	Torhoutbaan I	Erfgoedonderzoek - Site met walgracht - LME
ID 154697	De Engel - ZO circulaire structuur 106	Luchtfotografie - Grafheuvel
ID 74655	Torhoutbaan III	Erfgoedonderzoek - Site met walgracht - LME
ID 74652	Hoefijzerstraat I	Erfgoedonderzoek - Site met walgracht - LME
ID 74651	Veldstraat 11	Erfgoedonderzoek - Site met walgracht - LME
ID 70317	Vlasbloemstraat I	Veldkartering - lithisch materiaal - Steentijd Evaluerend terreinonderzoek - Grafheuvel - Bronstijd
ID 74832	Torhoutbaan IV	Erfgoedonderzoek - Site met walgracht - LME
ID 74833	Torhoutbaan II	Erfgoedonderzoek - Site met walgracht - LME
ID 70312	Industriestraat 28	Opgraving - archeologische sporen - Romeinse tijd

¹³ CAI 2023

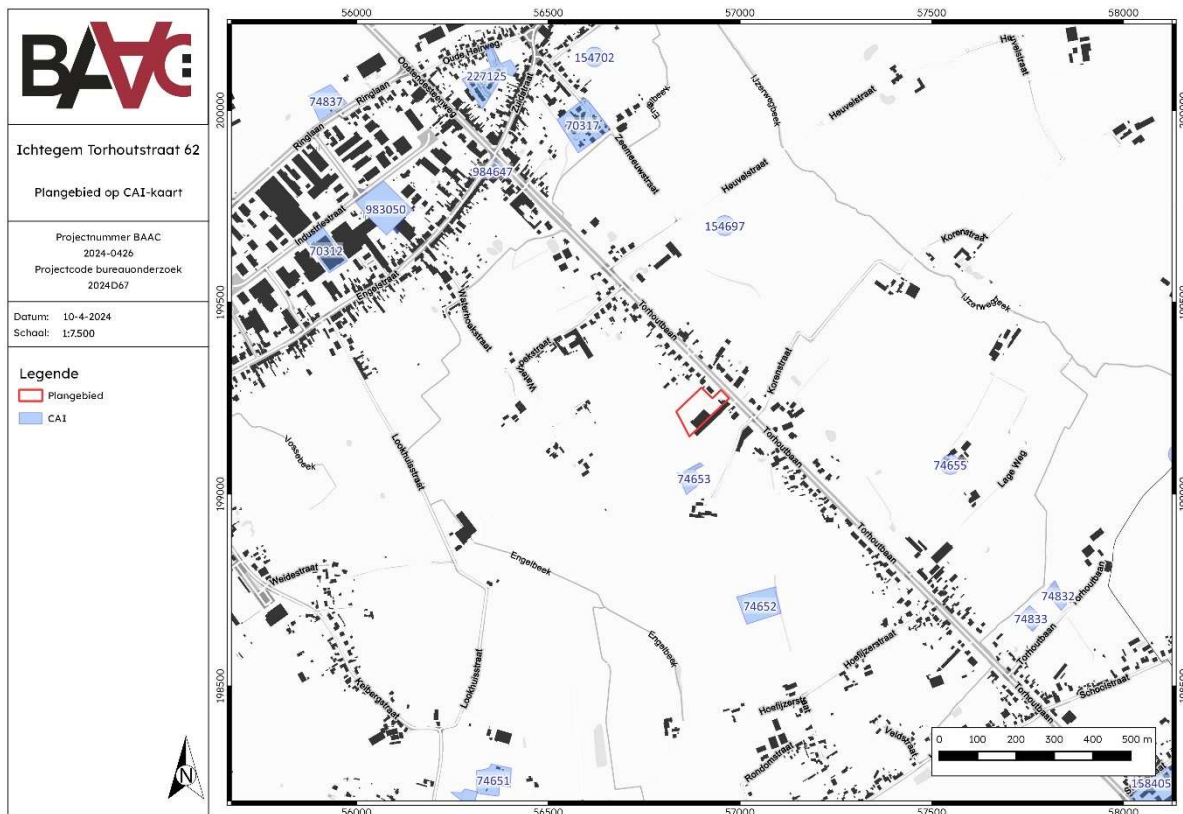
ID 983050	Industriestraat 38	Opgraving - archeologische sporen - Metaaltijd, Romeinse tijd, VME
ID 984647	Herberg den Engel	Werfbegeleiding - muurresten - 18e eeuw

Sporen uit verschillende periodes zijn eveneens aangetroffen in de nabije omgeving van het plangebied. Luchtfotografie heeft de aanwezigheid van een grafheuvel (CAI 154697) aangetoond op 400 m ten noorden van het terrein. Een tweede grafheuvel (CAI 70317) uit de bronstijd bevond zich op 690 m ten noorden ervan. Op diezelfde locatie is eveneens lithisch materiaal uit de steentijd aangetroffen.

Op 980 m ten noordwesten van het onderzoeksterrein zijn tijdens een opgraving (CAI 70312) sporen uit de Romeinse tijd gevonden. Het gaat hier om karresporen en sporen van agrarische activiteiten. Eveneens uit de Romeinse periode, op 120 m van voorgaande opgraving zijn eveneens Romeinse sporen gevonden (CAI 983050). Deze gingen gepaard met sporen uit de metaaltijd en de volle middeleeuwen.

In de buurt van het plangebied zijn op verschillende locaties sites met walgracht daterend uit de late middeleeuwen vastgesteld (CAI 74653, 74655, 74652, 74651, 4832 en 74833). De dichtstbijzijnde bevond zich op 90 m ten zuiden van het plangebied (CAI 74653).

Bij een werfbegeleiding (CAI 984647) zijn op 770 m ten noordwesten van het plangebied muurresten uit de 18^e eeuw aangetroffen.

Plan 17: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart¹⁴ (digitaal; 1:1; 10.04.2024)

¹⁴ CAI 2023

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het bodembestand lijkt niet aangetast te zijn gedurende de laatste eeuwen. De historische kaarten en luchtfoto's wijzen erop dat het plangebied voornamelijk gebruikt werd als akkerland. Ook heeft er tussen 1944 en 1969 een gebouw op het te bewerken deel van het terrein gestaan. Het is niet geweten in welke mate deze de ondergrond heeft verstoord. Er worden bijgevolg geen grootschalige en diepe verstoringen verwacht als gevolg van recente landbouwbewerking. Twee controleboringen zijn eveneens uitgevoerd op het terrein die hebben aangetoond dat de moederbodem zich direct onder de bouwvoor bevindt, zonder aantoonbare verstoring van de bodemopbouw.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen.

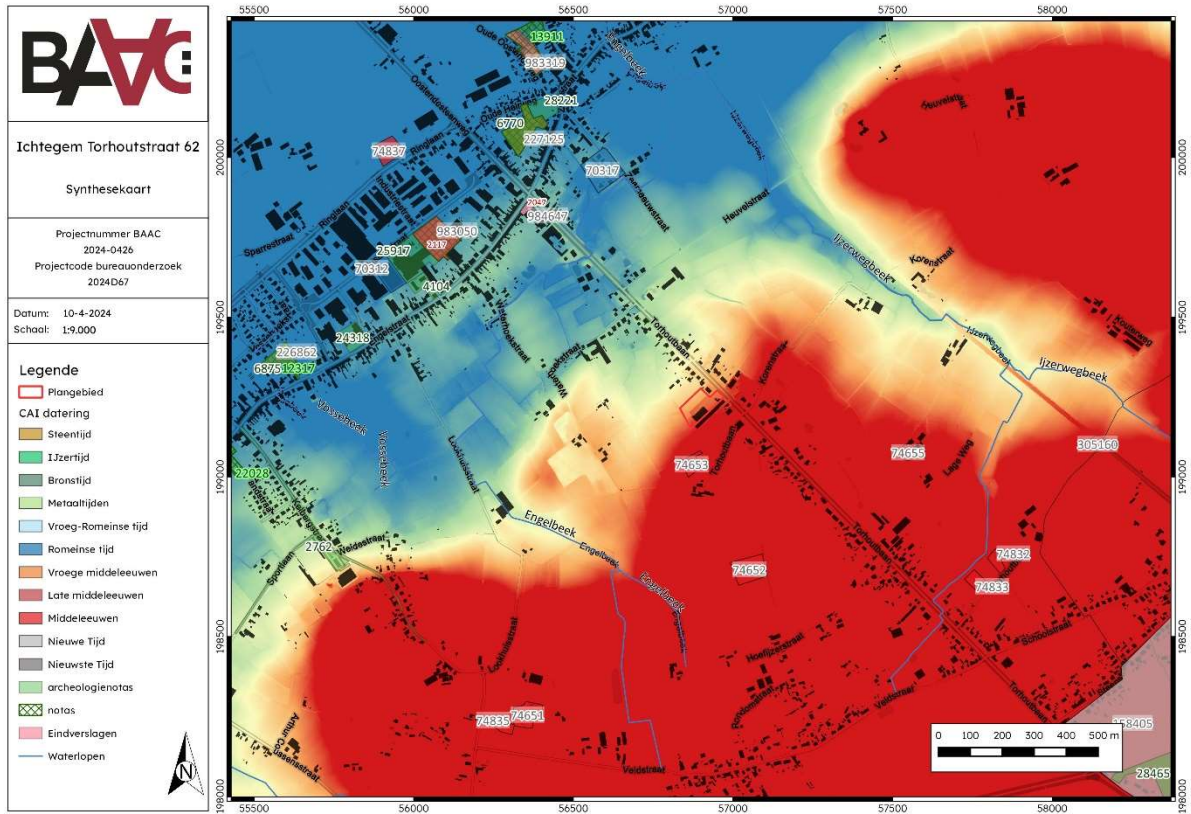
In de directe omgeving van het plangebied zijn waarden geregistreerd die dateren uit alle perioden van de steentijden tot en met de nieuwste tijd. Gezien de landschappelijke ligging van het plangebied op een verhoging in het landschap nabij waterlopen kan men stellen dat dit vanaf de steentijd een zeer gunstige ligging was. Verschillende lithische vondsten en grafheuvels in de omgeving wijzen ook op een menselijke aanwezigheid. Vooral uit de Romeinse tijd zijn zeer veel sporen aanwezig, aangetroffen tijdens verschillende onderzoeken.

Daarnaast is er voor de Romeinse periode een hoge verwachting, gezien de ligging van het plangebied dicht bij de Romeinse heirbaan *Brugse Heirweg* en de grote aanwezigheid van Romeinse vondsten in de nabije omgeving.

Voor de recentere periodes is de verwachting eerder gematigd doordat aangetoond is dat het terrein zeker vanaf de 18^e eeuw in gebruik is geweest als landbouwgrond. Het neemt niet weg dat er een mogelijkheid is op menselijke aanwezigheid tijdens de niet gedocumenteerde periodes.

2.3.3 Synthesepan

Op de synthesekaart (Plan 20) is te zien dat het plangebied zich op een overgang van lage naar hoge gebieden in het landschap bevindt met in de nabijheid verschillende waterlopen. Ook tonen de CAI-meldingen aan dat veel waarden uit de ijzertijd en Romeinse periode aanwezig zijn in de buurt van het plangebied. Dit wordt ook aangetoond door de onderzoeken die in de buurt uitgevoerd zijn.

Plan 20: Synthesekaart met aanduiding plangebied op DHM-kaart met CAI-waarden en locatie AN, N en eindverslagen (digitaal; 1:1; 10.04.2024)

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

De geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden ter hoogte van de zone binnen het plangebied dat in gebruik is als akkerland. Aan de hand van het bureauonderzoek zijn er geen aanwijzingen dat het terrein ooit grootschalig verstoord is geweest. De geplande verstoringen zullen de bodem roeren tot een diepte van ca. 0,2 m, waarbij een bijkomende buffer van 0,3 m in acht genomen moet worden. De controleboringen die op het terrein gezet zijn, hebben aangetoond dat de teelaarde een diepte heeft tussen 45 cm en 55 cm. De verstoringen zullen de moederbodem of het relevante archeologische vlak dus niet raken.

De archeologische verwachting voor het plangebied is gematigd tot hoog op basis van de landschappelijke ligging, de nabijheid van een Romeinse heirweg en de gekende archeologische gegevens in de buurt. Voor de recentere periodes is er een gematigd hoge verwachting. Maar doordat het archeologische niveau niet geraakt zal worden door de geplande werken, is er dus geen potentieel op kennisvermeerdering.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon wel voldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek¹⁷ is verder vooronderzoek niet aangewezen.

---

¹⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

---

3 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning voor een terrein gelegen te Ichtegem aan de Torhoutbaan 62, heeft BAAC Vlaanderen een archeologienota opgesteld. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Binnen het plangebied zullen een nieuwe verharding met aanpalende groenzone gerealiseerd worden waarbij een deel van het terrein verstoord zal worden.

Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, stelt BAAC Vlaanderen bvba vast dat tot op heden onvoldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen de geplande ingrepen afdoende te staven. Er blijkt een algemene gematigde tot hoge archeologische verwachting voor artefacten- en sporensites vanaf de steentijd, maar doordat het archeologische niveau bij de geplande werken niet geraakt zal worden, wordt geen verder onderzoek geadviseerd.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Controleboring 2	4
Figuur 2: Controleboring 1 en aanwijzing ophoging binnen het plangebied	5
Figuur 3: Doorsnede van de toekomstige inplanting.....	7
Figuur 4: Hoogteverloop terrein van noordwest naar zuidoost	12

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 09.04.2024).....	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 09.04.2024).....	2
Plan 3: Plangebied op meest recente orthofotomozaïek met aanduiding controleboringen (digitaal; 1:1; 10.04.2024)	5
Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto (digitaal; 1:1; 09.04.2024)	6
Plan 5: Impact van de geplande werken op de bodem (digitaal; 1:1; 10.04.2024).....	8
Plan 6: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 09.04.2024).....	11
Plan 7: Plangebied en hoogteverloop op het DHM (digitaal; 1:1; 09.04.2024)	12
Plan 8: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 09.04.2024).....	13
Plan 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 09.04.2024).....	14
Plan 10: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 09.04.2024)	15
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 09.04.2024)	17
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 09.04.2024)	17
Plan 13: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 09.04.2024).....	18
Plan 14: Plangebied op de Poppkaart (analoog; 1:1.250-1:7.500; 09.04.2024)	18
Plan 15: Stafkaart van 1944 (analoog; 1:250; 09.04.2024)	19
Plan 16: Plangebied op de orthofoto van 1969-1979 (analoog; 1:1; 09.04.2024).....	20
Plan 17: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (digitaal; 1:1; 10.04.2024).....	23
Plan 18: Plangebied op CAI-kaart met aanduiding datering van de meldingen (digitaal; 1:1; 10.04.2024)	24
Plan 19: Plangebied en omgeving op de kaart met in akte genomen (archeologie)nota's en eindverslagen (digitaal; 1:1; 10.04.2024).....	25
Plan 20: Synthesekaart met aanduiding plangebied op DHM-kaart met CAI-waarden en locatie AN, N en eindverslagen (digitaal; 1:1; 10.04.2024)	27

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	21
Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio.....	24

5 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2022. Inventaris Onroerend Erfgoed. Gebieden Geen Archeologie. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Available at: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten?categorie=GGA>.

AGIV, 2022a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.

AGIV, 2022b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.

AGIV, 2022c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.